ראשית הזמן

ערב יום הכיפורים

בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים
הִפְלַגְנוּ
מִנְּסִיוֹנוֹת שֶׁתַּמּוּ אֶל נְסִיוֹנוֹת שֶׁהֶחֱלוּ.
עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים הָיָה לָנוּ
רֵאשִׁית הַזְּמַן
בְּדִמְמַת אִי שֶׁהֵאִיר
יָם
בְּנֵרוֹת
שָׁם אִמַּצְתָּ אוֹתִי אֶל לִבְּךָ הַדּוֹאֵב
לִפְנֵי הַכֹּל יָכוֹל
בְּטֶרֶם תֵּלֵךְ לְהִתְפַּלֵּל עִם כֻּלָּם
בְּטֶרֶם תִּהְיֶה אֶחָד מִן הָעֵדָה
בַּהֵיכָל
אֶחָד מִן הָעֵצִים
בַּיַּעַר.

זלדה, "ערב יום הכיפורים", בתוך: 'שירי זלדה', הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1985, עמ' 138.

שאלות והצעות ללימוד ושיחה:

- זלדה מתארת את הכניסה ליום הכיפורים כהפלגה, יציאה למסע, ויחד עם זאת כאי של ראשית, של דממה שמאירה את ים הרעש. בפתח השנה החדשה רגע לפני שמתחילה השגרה אנחנו עוצרים לימי חג רבים. מה יכולה לאפשר לנו העצירה, ההאטה, הדממה? לשם מה היא נדרשת ומה הייתם רוצים שיקרה בעצירה הזו?
- הרגע הדק הזה, כמעט בלתי נראה, משנה שמסתיימת לשנה החדשה, מנסיונות שניסינו או התנסנו בהם לניסיונות שננסה השנה, כמו גם המעבר מהשגרה הסואנת אל שבת שבתון, מחול אל הקודש, זהו רגע שמתואר אצל זלדה גם כרגע של מעבר מהקרבה האינטימית אל השייכות לעדה, לקהל, לחברה. איפה אתם מוצאים את עצמכם במתח הזה שבין הקרבה ללב, לקרובים לכם ביותר, לה', לבין השייכות הרחבה לקהל? ומה הקשר בין השניים?

- זלדה קוראת לזמן הזה, לערב יום הכיפורים 'שם'- 'שָׁם אִמַּצְתָּ אוֹתִי אֶל לִבֵּךְ הַדּוֹאֵב / לְפָנֵי הַכֹּל יָכוֹל'. כמו מותחת את הרגע הדקיק, נותנת מרחב והופכת את רגע המעבר הזה למקום של ממש. מה היתם רוצים שיקרה 'שם'?

על הניסיונות

תָּנוּ רַבָּנַן: לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עַצְמוֹ כְּאִילּוּ חֶצְיוֹ חַיָּיב וְחֶצְיוֹ זַכַּאי.

עָשָׂה מִצְוָה אַחַת – אַשְׁרָיו, שֶׁהִכְרִיעַ עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת,

עָבַר עֲבֵירָה אַחַת – אוֹי לוֹ, שֶׁהִכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹ לְכַף חוֹבָה

שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְחוֹטֵא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה״ – בְּשָׁבִיל חֵטְא יְחִידִי שֶׁחָטָא אוֹבֵד מְמֶּנּוּ טוֹבוֹת הַרְבֵּה.

רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְפִי שֶׁהָעוֹלָם נִידּוֹן אַחַר רוּבּוֹ, וְהַיָּחִיד נִידּוֹן אַחַר רוּבּוֹ,

עָשָׂה מִצְוָה אַחַת – אַשְׁרָיו, שֶׁהִכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוּת,

עָבַר עֲבֵירָה אַחַת – אוֹי לוֹ, שֶׁהִכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף חוֹבָה,

שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְחוֹטֵא אֶחָד כּוּ״׳ – בְּשָׁבִיל חֵטְא יְחִידִי שֶׁעָשָׂה זֶה אָבַד מִמֶּנּוּ וּמִכָּל הָעוֹלָם טוֹבָה הַרְבֵּה.

/ תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מ'

- כיצד אתם מבינים את ההכוונה של רבותינו לראות את עצמנו חצי חייבים וחצי זכאים? האם זו ראיה ביקורתית או סלחנית של עצמנו? האם הציפיה שמעשיו הטובים של האדם הסטנדרטי יהיו שקולים כנגד מעשיו הרעים מייאשת? מרגיעה/מלחיצה? מנחמת אתכם? איזו מן נקודת מוצא זו לחשבון נפש?
- מה מייצרת אצלכם התפיסה שההכרעה של חייכם ושל כל העולם מוטלת על כף המאזניים ומושפעת מכל מעשה קטנטן? איזה משקל התפיסה הזו נותנת לכל אדם וליכולת הבחירה שלנו?
- מה משמעות המילה 'לעולם' שפותחת את הבריתא? האם ההכרעה אכן מתרחשת או שהדלת נשארת תמיד פתוחה להכריע מחדש?

לסיום, בשערי שנה חדשה, בפסיעה האישית והכללית על המאזניים המתנדנדים בין יאוש לתקוה, בין כוחו של העץ היחיד ביער לכוחה של העדה, בין הכל צפוי וכבר הוכרע לבין הכל פתוח עוד לא מאוחר, בתפילת נעילה אנו מבקשים 'פתח לנו שער בעת

נעילת שער'. מוזמנים לשתף במשהו שהיתם רוצים שיפתח לכם כיחידים ולכולנו כחברה השנה.